

Livets dessert af foredragsholder og forfatter Niels Jægerum

En artikel for forældre, pædagogisk personale, pædagogiske ledere og bedsteforældre

Forord

Denne artikel er lavet af en bedstefar, som har ønsket at videregive egne og andres erfaringer fra mødet med børnebørnene, som ofte betegnes som LIVETS DESSERT. Det særlige i relationen mellem børnebørn og bedsteforældre er vist gennem dagligdags eksempler og fortællinger, som symboliserer det magiske møde og interaktionen mellem de små og de ældre. Dette miks af små hoveder og gamle erfarne mennesker er en symbiose, som mange kan genkende, men som vi måske har svært ved at sætte ord på. I denne artikel vil jeg forsøge at bruge både poesi og selvoplevede hændelser fra de særlige øjeblikke med børnebørnene, man oplever i livets efterår. Artiklen kan anvendes som grundlag for dialog i forbindelse med undersøgelsen af det gode børneliv i samspillet mellem generationer! Mit eget foredrag om emnet: Livets dessert beskrives her:

<http://jaegerum.dk/wp-content/uploads/2017/02/LIVETS-DESSERT.pdf>

Kære barnebarn!

Selvom du slet ikke kan læse endnu, vil jeg alligevel gerne skrive et lille brev til dig. Muligvis er jeg allerede borte, når du engang forstår disse linjer; men så er det lidt godt at tænke på, at jeg har fået sagt disse ord til dig.

Her til morgen så jeg mod øst en klar blå himmel med en række skyer i kanten ligesom en bjergkæde af sne. Himlen var magisk rød lige der, hvor solen stod op og gled blidt over i et lysegult og hvidt skær for endelig at tone ud i den skønne morgenblå himmel. Det skal være mit ønske, at du også en morgen vil kigge på en sådan vidunderlig himmel med bølgede bjerge af skyer i horisonten og tænke på, hvor heldig du er, at du får lov til at opleve dette. Ingen vil nogensinde, og ingen har nogensinde set lige nøjagtig sådan en himmel med netop denne bjergkæde af skyer i randen af sin begyndelse, som du ser den. Der findes ikke i hele verden to oplevelser, der er ens. Der findes i hele verden ikke to skyer, der er ens. Der findes ikke to morgener, der ligner hinanden. Jeg vil håbe for dig, at du vil påskønne dit eget morgenlys og lytte til naturens musik. Tyg på regnen! Snus til duggen! Lær at standse op og vær opmærksom. Kan du det med alle dine sanser, da vil du også komme frem til en fornemmelse for dig selv og få et godt liv. Nyd også de ting, der kommer på tværs af din vej. Kun den, der oplever modstand, kan finde frem til sine talenter, og dem har du sikkert mange af. Hvis du kan overvinde de ting, der går dig imod, kan du også komme frem til den indre nødvendighed i dig selv. Held og lykke på din rejse!

Kærlig hilsen din bedstefar

Et barn, der er elsket, lærer at føle kærlighed i verden

Livets dessert

der er øjeblikke i livet
hvor klokkerne ringer
og oldemor bæres til graven
der er stunder hvor livet står stille
til fuglesang og gåsegang i gruset
der er mellemrum af lykkebrus
når ens barnebarn
tager farfar i hånden
og hjælper ham med at bære kisten
det sidste stykke mod hvilestedet

Ovenstående poetiske udtryk dukkede op, da min egen mor på 98, mine børnebørns oldemor, døde træt af dage men ikke mæt af livet. Min storesøster og jeg havde haft en meget smuk afskedsproces med vores mor. Vi nussede hende, vi aede hende, vi kyskede hende, vi gav hende vand og kærlighed på vejen til mødet med døden, og vores mor gav mange klem og små nik tilbage i døgndrift. Det føltes så rigtigt det hele, selvom det var udmattende. Det smukke i mødet med det sidste farvel blev smukke, når det er dybest og bedst. Vores gamle mor havde svært ved

at slippe livet, og vi blev enige med personalet på plejehjemmet om, at vi skulle slippe, før hun kunne forlade livet. Da vi til sidst trak os tilbage, døde hun kort efter. Det er tankevækkende, om vi helst skal være alene i den sidste fase for at komme herfra. Sådan blev det i vores tilfælde og sådan fortalte personalet os, at det ofte var. De berørte skal kunne slippe den døende for at denne kan få ro til at komme afsted til den anden side.

Det var et stort og særligt øjeblik ikke at have en levende mor mere. Da vi senere sad hos bedemanden blev vi opfordret til at tage vores barnebarn på næsten 5 år med til begravelsen, da han meget bedre ville kunne forstå, hvad denne ceremoni indebar. Børn har det med at opfinde nogle uhyggelige historier, om det de holdes udenfor. I kirken havde vi et meget personligt arrangeret ritual, hvor vi selv havde skrevet præstens tale om mors lange og spændende liv. Der var ikke noget at skjule, og vi fik sagt det, som vi følte var karakteristisk for at sammensat person, som havde haft så mange stærke oplevelser i sit lange liv. Alt dette overhørte også vores barnebarn og denne stemning ved at sidde tæt på den hvide kiste med oldemor lagde sig tilrette som en følgesvend i det lille menneskes erindring. Det man har sprog, tanker og følelser for, kan man huske hele livet.

På et givet tegn inde i kirken placerede vi 6 bærere os rundt om min mor og tog fat i de aftalte håndtag på kisten, og vi løftede den fremad i takt på hver side af de mange smukke krans og blomster, der fyldt hele kirken. Sagte orgelmusik omgav os alle, og vi, der bar nikkede til de fremmødte, vi fik øje på i den tunge gang mod den lille åbning i våbenhuset. Da vi kom ud i lyset på denne sommerdag, var det som om tiden stod stille og alle lyde blev forstærket i vandrings frem mod den opkastede grav, hvor min far og bedsteforældre også lå. Jeg gik som søn i en blanding af taknemlighed og endelighed med fokus på det at bære og være sammen med de kære om den sidste opgave til ære for min gamle mor. Så skete det, der hører til de små mirakler i livet - de største uforudsigelige øjeblikke: *mit barnebarn kom bagfra og tog mig i min frie højre hånd og hjalp mig det sidste stykke frem mod graven.* Det, der indtraf kan jeg slet ikke beskrive. Der er øjeblikke, som vi kan fortælle om men aldrig gengive, som de var. Tænk, at han havde den omsorg og den kærlighed i sin lille hånd. Det vil jeg aldrig glemme og frydefuld lykke af mødet med den lille hånd i min næve og samtidig at holde fast i min egen mor, kan jeg kun se som et lille tegn på evig kærlighed i en kæde af liv. Så smukt at det kan betegnes som en teskefuld af livets dessert. Børnebørn er noget vi smager på i livets sensommer som blommer i Madeira:

der er mellemrum af lykkebrus
når ens barnebarn
tager farfar i hånden
og hjælper ham med at bære kisten
det sidste stykke mod hvilestedet

Når man er tæt på og knyttet sammen med de store begivenheder i livet begynder vi også at tænke dybere over tilværelsens mysterium. Mit barnebarn, der tog mig i hånden ved begravelsen spurgte mig senere: - Farfar kan man egentlig tale sammen når man dør? Jeg blev meget forbavset over

spørgsmålet, tænkte et stykke tid over det og svarede: - Når jeg dør engang kan du tale til mig; men jeg kan ikke tale tilbage.

Prompte kom der et guldkorn fra den lille fyr, som viseligt sagde: - *Farfar når du dør, så bliver det sådan, at vi to kan tale sammen. Det har jeg lige bestemt!*

Børns imaginære tænkning er fantastisk livsbekræftende og uimodståelig. Femårige kan klare alle problemer og har løsninger, som var de konger i denne verden. Der er altid en udvej, og er den ikke ligetil, opfinder vi den! Det har den femårige nemlig bestemt!

Det første barnebarn

-*Vi bliver én mere!* Hvem kan ikke huske denne meddelelse om det kommende første barnebarn. Denne nyhed slår som et lyn lige ned i maven og hjertet, og man bliver bare så rørt og jublende glad. I samme sekund frøet er plantet, jubler alt i den gamle krop, og man bliver bombet helt tilbage til barndommens forventning, når der stod en højtid for døren, og man var ved at gå ud af sine gode skind. Det virker, som et eventyr er begyndt og den lille prins eller prinsesse inden i maven på den vordende mor bliver til et drømmebillede inden i bedsteforældrenes svimlende hjerner. Det er lidt som at se et stjernesud i mørket og ønske sig noget godt i livet. – *Tænk vi skal være bedsteforældre!* Det er som om de højere magter har sendt noget ned i vores familieskød, en guldklump er undervejs, og allerede her lader vi op til en mirakuløs fødsel. Myten om det mest fantastiske barnebarn nogensinde på denne jord bliver født og vil ingen ende tage. -*Det bliver nok en lille krabat som farfar eller en krudtugle som mormor! Se den lille sparker! Det bliver nok en lille fodboldspiller.* Bedsteforældre går helt fra snøvsen og er barnebarnet senere til stede er der ingen tvivl om hvem der er midtpunktet. En mormor fortæller i en konfirmationstale til sit barnebarn:

-*Du var vores **første barnebarn**, så når vi var sammen, blev du placeret i midten, og bare du bevægede en finger eller en lille tå, var vi ved at gå bagover af benovelse. Du var allerede fra starten meget lærenem, inden din barkedåb, havde du lært at tage gåtrin, og du talte også meget tidligt. Du brugte ikke sut, men du havde i stedet for **din elskede Lise**, som har været din tro følgesvend hele livet.*

At fokus rettes mod barnebarnet er at kaste kærlige opmærksomme øjne på det. At holde sit eget barnebarn i hænderne første gang er at mærke livets dybeste mening af kontinuitet: liv avler liv, der avler nyt liv i en kæde af knyttede bånd. Det er måske denne smukke tanke om, at vi har givet noget videre til de næste generationer, som giver det uforklarlige bånd til *livets dessert*. Vi mærker dette bånd i samvær med det "fantastiske" barnebarn, og alt hvad vi giver af tid og påfund i dette samvær kommer tifoldigt tilbage, når børnebørnene vokser op og gerne vil have os med til håndbold, fodbold, dans og på ferie. Når bedsteforældre først er brændemærket i sjælen af barnebarnet sidder tilknytningen fast og båndet vokser, som tove der bliver tykkere og tykkere. En farfar udtaler: - *Når jeg er sammen med mit barnebarn forsvinder alle andre for mig i lokalet. Mit barnebarn vil mig så meget, og jeg vil ham, at alle andre må vige for vores leg og påfund. Det føles nogle gange som at blive ædt af ham, og jeg ved godt at jeg også skulle kunne sige nej og vende*

mig mod andre. Men inderst inde har han mig helt, og jeg ender med, at vi alligevel sidder og tegner sammen eller kigger i en billedbog.

Når børnebørnene bliver lidt større kan man fortælle dem om gamle dage, og det var jo dengang, man selv var lille, og alt var anderledes. Måske har man gemt nogle ting fra dengang, man kan fortælle om og bedre historier findes ej! *-Da farfar var lille, da spiste han fisk. Han slugte også benene og han fik tørre tæsk og hvis han var næsvis kom han straks på hovedet i seng. Og oldefar havde gebis, som han tog ud om natten og lagde i et glas vand, så de blev kæmpestore. Gebisset har jeg her! Vil du røre ved det?*

Farfars fortællinger om gamle dage giver barnebarnet en indsigt i den personlige kulturhistorie og krydres med sang og oplæsning af andre fortællinger, som kan opbygge barnets forståelse for livets forskellige mennesketyper og hændelser. Hvis vi ikke kunne sætte billeder på angsten via de uhyggelige historier, som vi hygger os med, ville vi have svært ved at udholde det, vi kommer ud for. Virkeligheden og fantasien er ikke hinandens modsætninger. Den italienske pædagog Mallaguzzi siger:

*Et barn har 100 sprog
men frarøves de 99
fordi kulturen og systemet
tvinger børn til at tænke uden krop
og handle uden hoved
fordi virkeligheden og fantasien
videnskaben og fantasteriet
det indre og det ydre
gøres til hinandens modsætninger*

Jeg tror bedsteforældre er eminent gode til at være sammen med barnebarnet både i virkelighed og fantasi og gennem både de indre og de ydre forhold. Mange af os har både besøgt en dyrefarm og klappet heste og kaniner samtidig med, at vi også har leget på tæppet, at vi selv var en hund eller en kat. Bedsteforældre kan faktisk efterligne rigtig mange dyrelyde, hvis man tænker over det.

De langsomme glæder

Fulde af hovmod fyldte vi tiden med fremmed betydning
og krævede mere end den gav

Uden tålmodighed bandt vi os til farten og de hurtige skift

Vi havde glemt det eneste ene glemt at være

Vi havde mistet langsomme glæder og hændernes fred

Cecil Bødker

I dag gik vi en tur i den store skov for at finde mærkelige dyr og kigge efter slanger og krokodiller. Vi havde udstyret os med lange pinde, så vi kunne hugge hovedet af de uhyrer, der kunne dukke op mellem træerne. Vi holdt os tæt sammen og vandrede dybere og dybere ind i skoven med opmærksomhed på skovbunden og det, vi kunne høre i trætoppene. Skoven havde sin egen susende stemme og sin helt egen lugt af fugt og gammelt mos. Hver stående eller liggende træstamme havde sit eget skovliv, og pillede vi barken af et fældet træ, myldrede det med små skabninger, som blev forstyrret i deres søvn. Heldigvis havde vi et syltetøjsglas med til at opbevare de vimsende kryb og kravl. Vi ville undersøge dem nærmere, når vi kom hjem. Der var blå mærker på træerne, som vi kunne følge uden at vide, hvor vi endte. Vi gik og gik og syltetøjsglasset blev mere og mere fyldt med insekter i forskellige farver, og i den medbragte pose puttede vi både mos og pinde, som vi mente kunne være døde slanger og skeletter. Vi lyttede til hele skoven på en gang, og jeg kom til at tænke på MOMO i Michael Endes eventyr (Ende 1999):

-Momo lyttede til alle, til hunde og katte, græshopper og frøer, ja selv til regnen og vinden i træerne og alt og alle talte til hende på sin egen måde....og hvis der nu stadig skulle være nogen, der ikke mener, det er noget særligt at forstå at lytte, så skal han bare prøve, om han kan gøre det lige så godt.

Ja at lytte er en særlig egenskab, som barnet har i udgangspunktet. Et barn lytter med alle sanser og oversætter fra den ene sans til den anden. Når man hører noget, ser man noget. Når man smager en bestemt frugt eller noget syltetøj, føres man hen til noget, man har mærket og set før. Når man dufter en skovbund mange år senere, vækker det minder, om dengang man gik med sin farfar i skoven. At lytte er noget særligt, og når man lytter til stilheden i naturen, er det som at lytte til en mægtig musik fra universet.

-Farfar nu vil jeg gerne hjem! Ved du, hvordan man kommer ud af skoven igen?

Vi hjalp hinanden med fortsat at få øje på de blå mærker, og efter et godt stykke tid kom vi til lysningen i skoven. Det var lykkedes ved fælles opmærksomhed at finde en udvej og glæden var stor, da vi fandt bilen igen og kunne køre med dagens "bytte" hjem til farmors lune frikadeller med scorereplikken fra barnebarnet: *-Farmor du er bedre til at lave mad end mor og far.* Det, der kan smelte bedsteforældre er ikke så meget indholdet, men måde det bliver sagt på! Det giver altid bonus på den ene eller anden måde.

Engang kunne man gå helt ned i fart

sætte sig ved åen og vente i timer på en ål

Engang var man så klog at være midt i tiden

lytte til guldsmede, nymfer, bobler og fuglesang

Engang kunne man kaste en gren i den langsomme strøm
følge den på vej hen til et sted hvor den drev i land
Engang var man så lille at man skabte de største erindringer
om at ingen kan skubbe til bække der flyder af sig selv

Engang kommer sejlene igen når man ældes og ved
at livets øjeblikke er som understrømme fra sit eget gamle hjerte

Engang opdager man at livets dessert er når man ser
at ens barnebarn følger efter den drømmende pind

Hjælpekunst

Da vi kom hjem i køkkenet tømte vi forsigtigt dagens fangst ud på bordet og undersøgte til mindste detalje skovens gaver til os. En ordentlig klump dekorationsler blev brugt som base for at lave robotter, skovfolk og mærkelige væsner, som vi havde mødt inde mellem træerne. Små pinde og grankogler blev sat fast i leret og pyntet med bregneblade og små stilke fra skovbundens jungle. Der gik timer med dette arbejde, og vi skabte mystiske trolde med kæmpeøjne og enorme haler. Vi gemte de forfærdelige skikkelser i noget mos, som camouflerede deres arme og det meste af deres deforme kroppe. Det begyndte at lugte meget af skovbund i køkkenet, og sådan går det, når man tager den sanselige selvbevidsthed med hjem fra en skovtur. Vi havde også nogle bøtter med farverigt modellervoks, som vi brugte til at dekorere vores raketter og skovvæsner med. Der var røde, blå, gule og grønne farver at lege med, og de små vokskugler blev rullet til lange pølser, som blev lagt på hovedet eller brugt som bælte omkring vores væsner. Næste dag når det hele var tørt, ville vi male vores hjembragte fantasilandskab med flydefarver.

Alt forsvinder med tiden: kogler, grene, mos og ler men erindringen om skovturen og skabelsen af raketter og trolde vil stå tilbage som perler på barndommens snor.

Efter at vi havde bygget det skovfarlige landskab med raketter og onde dæmoner med lange ildstikkende kræfter, ville mit barnebarn gerne, at vi skule læse en Rasmus Klump-bog sammen. Jeg tror alle børn har favoritbøger med en særlig figur og med særlige hændelser. I dette tilfælde var det Rasmus Klumps fætter, der kom fra Kina, som vi læste. Han var en underlig "kineser" og smed også sådanne krudtpinde ud på vejen, så alle måtte springe væk af forskrækkelse. Han spiste også med pinde i stedet for kniv og gaffel, og han talte et underligt sprog ham kineseren, som

farfar naturligvis kunne efterligne: *tung quan tei qi numio makong*....bedre kan det næsten ikke blive, når man skal lære sprog og andre skikke. Bedsteforældre er faktisk bare nogle små legende børn, som er blevet gamle, men som stadigvæk kan kravle rundt på gulvtæppet og være en høne eller grynte som en gris. At hygge sig hos dem er næsten altid at besætte deres senge, så de selv ender med at måtte ligge i stuen på sofaen. Det er hårdt, men for bedsteforældrene er der en naturlig rangorden: børnebørnene bestemmer ret mange ting! Men det er jo os ældre, der bestemmer, at de små bestemmer og derfor skal de fleste børn på afvæning et par dage, når de har været hos bedsteforældrene. En mormor siger:

Det allerbedste man kan give sine børnebørn er ubetinget kærlighed, så medens de vokser op, er de altid helt sikker på, at man er der for dem, uanset hvad der sker. De kan ringe eller komme på alle tidspunkter, og vi er parate til at råde og hjælpe dem. Den anden ting jeg tænker er at møde dem lige der, hvor de er aldersmæssigt og intersemæssigt.

Bedsteforældre er sådanne autentiske "originaler", som har leveregler, der binder i dyb livsfilosofi og derfor er ovenstående citat som taget ud af Kierkegaards hjælpekunst:

At man, naar det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske til et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham der, hvor han er, og begynde der. Det er Hemmeligheden i al Hjælpekunst. Kierkegaard 1848

Hvis man ikke kan finde de forskellige typer af børnebørn lige der, hvor de er i deres udvikling, kan man ikke hjælpe dem. De har mere behov for forståelse, end at vi dikterer, hvad løsningerne er. At lytte er at give den anden en mulighed for at svare selv. Dette er bedsteforældre rigtig gode til! Mange bedsteforældre træder også til, når de små er syge. Der bliver tit ringet tidligt om morgenen, at et barnebarn er syg og dårlig, og bedsteforældrene kører så hurtigt, de kan og den bedste medicin har altid været morfars pandekager og en god tegnefilm om katten og musen. Det er dog ikke altid, at barnebarnet reelt er sygdomsramt men langt mere ramt af at bedsteforældrene skal komme og være der. Børnebørn kan spille syge for at få adgang til bedstes verden og de frynsegoder, der følger med.

Kast 1000 sten i vandet

I dag tager farfar så i børnehaven og henter sit barnebarn. Det er altid spændende, om han kan genkende farfar, men så snart han får øje på ham, løber han hen og tager fat i hans hånd og klamrer sig kærligt til hans ben. Så er han klar til at komme på opdagelsesrejse, så snart de kommer hjem. Han ved nemlig godt, at når farfar er på besøg, skal de ned til vandet og se, hvad de kan finde der. Vi forsyner os med en pose til at samle ting i og begiver os ned til vandet med hopla i maven og glimt i øjnene. Vi skal forbi store gæs, og vi stopper op ved en lille platform, der rækker ud over indsøen med en flok sultne ænder, der straks kommer hen for at få del i brødstumperne fra vores pose. Når vi har snakket med ænderne, går vi ned til strandkanten og kigger efter sten, som vi smider langt ud i vandet, så vi kan høre det plumper. Vi kaster 1000 sten i forskellige størrelser og vi hører 1000 forskellige plump. Der findes i denne verden ikke to ens blade, to ens sten eller to ens plump. Alt er unikt og disse øjeblikke af sten i alle størrelser, som kastes ud i de

små bølger til lyden af ænder og gæs i baggrunden, havets brusen og vindens susen går direkte ind i marv og ben på bedstefar og barnebarnet. Der er musik i naturen, som vi ikke kan gengive – kun sanselse i disse timer af endelighed og uendelighed og tæt sanselighed vendt mod sten, tang og slim i kanten af denne uforglemmelige stund.

sten på sten kastes i bølger blå og grønne
hjerternes dans i kanten af strandens bløde svuppene sand
farfar og barnebarn i en fælles rytme af fryd
syngende sangen om kærligheden til naturens kræfter
omgivet af det dunkende bånd knyttet mellem de to hjerter for altid

Farfar du er sød – om at snøre de gamle

Når barnebarnet er på ferie hos bedsteforældrene, er der dømt fuld service og morgenkager med glasur, der klistrer op ad begge kinder. Når vi bevæger os ind til bageren og trækker et nummer i køen, begynder barnebarnets øjne at stå på stilke efter den bedste kage i hele forretningen. Når den allerbedste cremekage er fundet, skal vi naturligvis også lige have en kakaomælk med oven i hatten. Så er vi klar til at køre hjem og hygge med farmor og bare nyde hver eneste mundfuld af guldbagerens sne. – *Farfar når du kommer ned til os næste gang og min far og mor ikke er hjemme, så skal vi også have en kage ik?*

Engang hvor vi om eftermiddagen var alene i legeland for at hygge og være sammen havde vi nok brugt en times tid i trampoliner og rutsjebaner, da vi opdagede hvor tørstige vi var. Vi gik en til skranken og købte et glas saft og det hjalp godt på den tørre hals. På vejen tilbage til legeredskaberne kom vi forbi en fryser med en masse forskellige is i, og mit barnebarn sagde med disse bedende øjne: *-Farfar skal vi ikke have en is i dag?* Jeg kiggede på ham og sagde: *-Ikke i dag - for vi nærmer os aftensmad og får vi is nu, kan vi ikke spise noget, når vi kommer hjem.* Den lille fyr stod der med den tryglende øjne og hage på iskummen og sagde så: *-Jamen farfar det kunne vi da forleden!* Så er det, man smelter, og jeg vil ikke fortælle, om der blev købt is den dag! Det jeg kan fortælle er, at vi næste dag tog på Bøf-Jensen og fik dessert ad libitum.

Hos farmor én ad gangen

En farmor fortalte mig, at hun syntes, det var næsten umuligt at have sine 3 børnebørn på henholdsvis 7, 10 og 13 år på besøg samtidigt.

„Når de kommer her hos mig, tager det ofte et par dage, før de er gearret ned til en normal rolig adfærd. Det er, som om de altid kører i femte gear“, sagde hun. *„Jeg kan ikke opfylde alle 3 børns behov på én gang, og jeg synes, det er håbløst at have dem sammen. Når jeg selv besøger min søn og svigerdatter, og alle børn er hjemme på samme tid, er det også helt uoverskueligt. De råber og skriger i munden på hinanden. Det er, som om der ingen „færdselsregler“ er. De render rundt i deres små egoistiske verdener og kræver mere og mere. Det er næsten ikke til at holde ud. Jeg har sagt til min søn, at hvis jeg skal passe børnene ind imellem, så må de komme én ad gangen. Så er*

det til at have med at gøre. Min søn spørger mig, når et af børnene har været hos mig i en periode: Hvad har du gjort ved hende? Hun er helt anderledes rolig, når hun kommer hjem fra dig.“

Livet hos bedste er anderledes end livet i den moderne „hurlumhejfamilie“. Det kan være svært for børn at omstille sig fra den flygtige underholdende informationsmotorvej til besindighedens stille åndedrag tæt på det gamle liv. Tempobørn i lystflok ind og ud af dagens stimuli-torv, radarbørn på jagt efter indtryk, den næste actionfilm, den næste fascination, den næste dåselatter, det næste input – og nu lander de så hos bedste, hvor roen og opmærksomheden indtræder.

Manipulationskulturens supermarked kan udstyre børn med alt i materiel henseende, men ikke give dem den indre ro, hvor de kan komme til sig selv hånd i hånd, ansigt til ansigt med den gamle verden, den verden de selv er vokset ind i. At selvforståelsen vokser ud af omverdensforståelsen og evnen til at sætte sig ind i, hvad andre tænker og har tænkt før dig og din tid opleves intensivt hos bedste. Dannelse og opdragelse er, at føre barnet ind i de betydninger, der ligger gemt i kulturens aflejringer. Denne vigtige indføring i fortidens fortællinger foregår med en kærlig ført hånd hos bedsteforældrene.

Livet går meget hurtigt, som denne 6-årige udtrykker det:

jeg er 6 år og
lige startet i skole
så får jeg en kæreste
og så bliver jeg gift
med en anden senere hen
og får to børn
så arbejder vi en hel masse
og så stopper vi med det
når vi bliver grå i toppen
og lægger os til at dø med tiden

Udskiftningssamfundet står lige for døren. Vi skifter mænd, koner, kærester, børn, forældre, søskende, biler, TV og cykler. *Hvilket hus vågner jeg i? Hvem bor jeg hos i dag? Hvad kan jeg få ud af det?* Når børnebørnene invaderer bedstes stue og afspiller dagens tegnefilm, støder de ind i en anden verden. Bedstes lov er en tidløs lov om fred i sindet og tid til eftertanke. Én ad gangen betyder måske: *„Jeg vil gerne være sammen med dig helt og fuldt; men ikke bruges af dig. Bedste er ikke en ting, men et menneske ligesom du. Her er vi to, og jeg er den ene del af dig lige nu. Kom og sæt dig her hos mig. Fortæl, hvad du har oplevet i dag? Så skal jeg fortælle dig noget vigtigt bagefter.“*

Hos bedste knyttes båndet til kulturarven, uden hvilken vi ikke kan orientere os i verden. Alle børn må vide, hvor de kommer fra, hvor de står, for at de kan finde ud af, hvor de er på vej hen.

Dannelse er, at man i fællesskab må lære at forstå sin egen kultur som baggrund for at kunne sætte sig ind i de andres kulturer. Selvførelstelsen og fremmedførelstelsen går hånd i hånd. Ethvert barn bærer på såvel hele menneskeartens udviklingshistorie som sin egen slægts gennemlevede fortid. Børnene skal det hele igennem forfra, ikke i tilfældige brudstykker, men i hele forløb, så de lærer at se de vigtige sammenhænge i deres eget liv. Det gælder også de børn, der roterer mellem skilte forældre og det „gennemsnitsbarn“, som sammenlagt tilbringer 14.000 timer i forskellige institutioner i løbet af sit omstrefjende børneliv.

Én ad gangen hos bedste bliver et udtryk for fordybelse, ro i sindet og tiden til at sætte noget af det oplevede på plads i forhold til det gamle, som var. Samværet med bedste bliver en livsbekræftende holdeplads for tankerne. Dér, i den stille time, sammen med de krogede hænder, de blåklare blodårer i rynkernes stråler fra bedstes glasmatte øjne, kobles barnets sind til fortidens skyggefulde opmærksomhed.

Nyd bedste! Duft hende! Mærk hende! Sid hos hende! Også bedstefar. Gå tur med ham. Snak med ham. Gå med ham ud i værkstedet eller ud i haven for at samle på slimede regnorm.

Bedsteforældre er de levende myter, fortidens vandrehistorier og livslære, som kan overføres fra generation til generation. Tænk at have sådan en bedste! Tænk at der findes børn, som ikke har lært at værdsætte deres bedsteforældre, og som kun kan besøge dem én ad gangen, fordi de ikke ved, hvordan man opfører sig.

De fleste børn har mange materielle ting og mangler ikke noget i dag; men det er blevet utrolig svært for dem at give noget af sig selv og være noget for andre. Selv om vi måske aldrig har været så oplyste om forælderrollen, er det som om, at vi ikke rigtig kan finde ud af at følge børnenes problemer til dørs.

Det er som om teoriforstand afliver evnen til nærvær. Det kan virke sådan, at jo mere vi læser og forstår, des mindre bliver vi i stand til at give omsorg. Vi kan ikke trykke kærligheden og indfølelse evnen frem på en bestemt kanal. Den må komme indefra. Mange børn havner i en krævekarrusel og får næste omgang betalt af usikre forældre, som nok er meget optaget af deres børn, men som ikke magter at tage ansvaret for deres forhold til dem. Når forældre ikke magter dette, tager børnene magten, og den onde egoistcirkel er startet.

Forældre må begynde med i højere grad at blive sig selv, for at de kan få børn, der bliver det. En stor hjælp til børn, der skal blive sig selv men ikke sig selv nærmest, er samvær med bedsteforældrene. Dette gælder også kontakt via de sociale medier. En mormor fortæller: - *Vores børnebørn har lært mig at Skype, gå på Facebook, på Instagram og Snapchat, til sidst måtte jeg plage morfar om en ny telefon, så jeg også kunne Face Time, og hvor jeg elsker det, alt kan man følge med i, når de nu lige vil vise mig noget, eller jeg måske er så heldig at få læst et oplæg højt, som en af dem næste dag skal holde for klassen – jeg har i den grad nydt det. Her for 14 dage siden, fik jeg min første iPad, og hvad var mere naturligt, end at tage den med ud til mit ældste barnebarn, der straks gik i gang med at få alt installeret til mig.*

Livets dessert fortsætter, også når de bliver store. De vil fortsætte med at lukke os ind i deres liv og deres fortællinger om op- og nedture. Børnebørnene ved, at vi altid vil være der for dem. Og ude i horisonten er det måske dem, der bærer vores kiste til graven med vores oldebarn i hånden. Smukkere kan det ikke blive!

Bedstefar må jeg se dine tænder
Tag dem ud og læg dem her i mine hænder
Vi skal lave det samme gamle nummer
Jeg vil så gerne se dine gummer

Bedstefar dine tænder skal skrubbes
Tag dem ud og så skal de gnubbes
Vi skal lege du bider mine kinder
Puttes ned i glasset så de skinner
Bedstefar bedstefar bedstefar !

Niels Jægerums foredrag om LIVETS DESSERT:

LIVETS DESSERT Dette foredrag er en minderig rejse ind i mødet mellem bedsteforældre og børnebørn. Foredraget viser gennem fortællinger og eksempler, hvad der gensidigt rører os, når børnebørnene fortæller om og undersøger verden sammen med bedsteforældrene. Livets dessert er at have tid til sine børnebørn og øse af sin kærlighed, erfaringer og opmærksomhed i samvær med disse. Bedsteforældre kan grave efter guld sammen med de små i skoven, ved stranden, i haven og finde nerven i en god bog, når den lille sidder på knæet og putter sig ind til den "søde" bedstefar eller bedstemor. Børnebørnene kan man ikke give for meget kærlighed, og de har godt af at mærke, at livet hos bedsteforældrene er anderledes end dagligdagen derhjemme.

Foredragets overskrifter: Niels Jægerum | Mobil: 29 64 00 45 | niels.jaegerum@gmail.com | www.jaegerum.dk

FOREDRAGETS OVERSKRIFTER • Et barn, der er elsket, lærer at føle kærlighed i verden • De langsomme glæder og hændernes fred • Klap hesten og kast 1000 sten i vandet • Når bedsteforældre tager en stille stund • Farfar du er sød – om at snøre de gamle • At gå på opdagelse gennem ild, vand, jord og luft sammen med barnebarnet • Den sanselige selvbevidsthed og hygge på skødet • Børnebørn på ferie hos bedsteforældrene • Gamle sange, fortidens fortællinger og børns livsmod • Bedstefar må jeg se dine tænder?

Website til foredraget:

<http://jaegerum.dk/wp-content/uploads/2017/02/LIVETS-DESSERT.pdf>

PUBLIKATIONER af Niels Jægerum

Storyline-metoden - om undervisning på fantasiens vinger, Kroghs Forlag 1994
Da far var lille og spiste fisk - om opdragelse, læring, eksemplets magt, livsforståelse, en god barndom og om at være sig selv tro, Kroghs Forlag 1997
Myrekryb i organisationen - om virksomhedens myter og ånden i huset, Kroghs Forlag 1998
At bakke med livet - om et godt børneliv og mod til opdragelse, Kroghs Forlag 1999
"Løse børn" – om velmenende voksne og børns glæde ved at kunne selv, Kroghs Forlag 2000
Barndommens hemmeligheder, Kroghs Forlag 2001
Myter og modstand i læringskulturen - Sporskifte for voksne KLIM 2003
Når livet risler (om sikkerhed og risici i leg, læring og undervisning), Dafolo 2006
Kraft og saft i børns liv og sprog, Dafolo 2007
Kraft og saft i børns liv og sprog, Dafolo 2. oplag 2008 (udvidet med: sprogvurdering, det krænkende sprog og dialogisk læsning)
Det metaforiske lederskab UCN act2learn 2012
En anden måde – ledelsesteoretiske digte UCN act2learn 2012

Ledelse gennem organisationsbilleder UCN act2learn 2015
Fremtidens rødder – en kulturdynamisk rejse i metaforisk strategisering (udkommer 2017)

Artikler af Niels Jægerum

Organisationsmyter - om ledelse på symbolets og mytens grundlag , Skoleledelse 2004

Tsunamiledelse i tidsskriftet: det postmodernelederliv UCN Nr. 1 2012
Det metaforiske lederskab , UCN act2learn detpostmodernelederliv Vol 1 2013
Det protreptiske lederskab, detpostmodernelederliv UCN Nr. 1 2012
Ledelse gennem organisationsbilleder, detpostmodernelederliv UCN Nr. 1 2015
Realistisk tale og konstruktioner, Lederliv 2017
Fremtidens rødder – en kulturdynamisk rejse i metaforisk strategisering, Lederliv 2017
Livets dessert- om forholdet mellem børnebørn og bedsteforældre 2018 www.jaegerum.dk